

Oslo, 10. desember 2020

Til Fylkesmannen i Oslo og Viken

Innspill til oppstart av vernearbeid for Østmarka

Vi viser til deres brev av 9.10.2020 med melding om oppstart av vernearbeid for deler av Østmarka, (deres ref. 2019/21036).

Norsk Friluftsliv representerer de 18 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen rundt 950.000 medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge, herunder forvaltning av viktige friluftsområder og vern av natur.

Østmarka er et svært viktig friluftslivsområde for svært mange mennesker, og Norsk Friluftsliv støtter derfor forslaget om opprettelse av en nasjonalpark i Østmarka. Vi mener dette vil være den beste måten å sikre de natur- og friluftslivskvalitetene som finnes i området på lang sikt. Dette forutsetter imidlertid at vernebestemmelsene tar tilstrekkelig hensyn til friluftslivsinteressene, noe det redegjøres nærmere nedenfor.

Skog som friluftslivsområde

Over 90 % av befolkningen utøver en eller annen form for friluftsliv i løpet av året, og friluftsliv er dermed den mest utbredte fritidsaktiviteten i Norge¹. Friluftslivet har således en svært stor betydning for folkehelse og livskvalitet.

Skogen er kanskje den viktigste friluftslivsarenaen i Norge, og det er derfor svært viktig at vi forvalter skogen på en måte som også ivaretar friluftslivets interesser.

Folk har ulike preferanser og holdninger når det gjelder skog og skogskjøtsel. Det er imidlertid mulig å si noe generelt om dette. Lite framtreddende skjøtselstiltak ser ut til å være en nøkkelfaktor for opplevelsen av skog, dvs. tiltak som oppfattes i tråd med det som er naturlig. Noen hovedtrekk i folks preferanser og holdninger er (jf. oppdragsrapport 03/2009 fra Skog og landskap):

- Gammelskog foretrekkes framfor ungskog.
- Løvtrær vurderes som positivt, både i seg selv og som innblanding i barskog.
- Naturlige åpninger i skogen, slik som myrer, vann og treløse områder, foretrekkes framfor hogstflater.
- Hogstflater oppleves generelt negativt.
- Gjensetting av trær på hogstflaten oppleves generelt som positivt.
- Utynnet granplantefelt er dårlig likt.
- Mye død ved er relativt lite likt, men økt kunnskap om død veds betydning for biologisk mangfold endrer dette i noe positiv retning.

¹ [Miljøstatus: Deltakelse i friluftslivet](#)

- Gruppehogster og blendningshogster (flersjiktet skog) kommer best ut i forhold til opplevelsesverdi.
- Skogbunnen skal være grønn og folk foretrekker å gå på en skogbunn av mose.
- Det er en generell negative holdning til fremmede treslag.

For et par år siden laget Norsk Friluftsliv, sammen med WWF, ei rødliste for trua naturopplevelser, det vi si ei lista over de 10 naturopplevelsene det norske folk opplever som mest trua. På toppen denne lista står villmark eller urørt natur². Norsk Friluftsliv mener derfor det er viktig å ta vare på de siste større og relativt urørte skogsområdene vi har igjen.

Skogens betydning for friluftslivet

Som vi skriver ovenfor, er skogen kanskje den viktigste arenaen for friluftslivet. De mest intensive brukte friluftslivsområdene er i umiddelbar tilknytning til der folk bor. De fleste mennesker (ca. 80 %) i Norge bor i byer og tettsteder. Dette fører til at det meste av friluftslivet i skog foregår i 2-3 % av skogarealet. For disse 2-3 % av skogen er verdien av friluftsliv for samfunnet, blant annet i form av folkehelse og livskvalitet, langt større enn tømmerverdien. Blant annet går det fram av en rapport fra 2016 fra Vista Analyse at det er en årlig samfunnsøkonomisk gevinst på opp mot 80 milliarder ved få befolkningen mer aktive. Samtidig vet vi at et flertall av de som ønsker å være mer fysisk aktiv, ønsker å være det i naturen i nærheten av der de bor.

Et rikt biologisk mangfold er også en viktig opplevelseskvalitet for friluftslivet. Vern av gammel og verneverdig skog er derfor viktig for friluftslivet. Det er viktig å få skogvernet opp på et tilstrekkelig nivå som sikrer det biologiske mangfoldet på sikt, men også sikrer områder med store opplevelseskvaliteter for friluftslivet. For friluftslivet vil det spesielt være viktig å få sikret de siste store gjenværende områdene med relativt urørt skog.

Vern av natur

Verden står nå overfor to eksistensielle menneskeskaptede kriser, tap av naturmangfold og klimaendringer. Ifølge det internasjonale naturpanelet (IPBES) er arealinngrep og nedbygging av natur den viktigste årsaken til tap av naturmangfold³. Samtidig viser klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landarealer at måten vi bruker våre landområder på, er en betydelig driver av klimaendringene⁴. Det fundamentale problemet er at begge krisene skyldes at mennesket tar for stor plass og bruker for mye av jordas ressurser. Verdens ledende forskere er tydelig i sine konklusjoner; vi mennesker driver en rovdrift på naturen på en måte som ødelegger selve grunnlaget for vår økonomi, matsikkerhet, helse og livskvalitet. Med andre ord, vi tærer på naturkapitalen og kaller det verdiskapning.

For å unngå omfattende klimaendringer og tap av naturmangfold er vern av større relativt uberørte naturområder et flere viktige tiltak.

Støtte til opprettelse av Østmarka nasjonalpark

Østmarka er et svært viktig friluftslivsområde for store deler av Oslos befolkning og befolkningen i øvrige kommuner rundt Østmarka, og er opplagt en del av de 2-3 % av skogarealet som er viktig for friluftslivet. I tillegg inneholder Østmarka naturkvaliteter som det er viktig å ta vare på, både for naturmangfoldet i seg selv, men også for naturopplevelsen for de som driver friluftsliv, jf. det vi skriver ovenfor om hvilke kvaliteter folk foretrekker.

² [Rødlista for truede naturopplevelser](#)

³ [IPBES tilstandsrapport for naturen](#)

⁴ [Klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landarealer](#)

Regjeringen har startet arbeidet med en handlingsplan for FNs bærekraftsmål, og for nå mål nummer 11 *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*, er det avgjørende at vi klarer å ta vare på grønnstrukturen og friluftslivsområdene i og rundt byer og tettsteder, det som NINA i en kronikk kaller grønne tilfluktsrom og grønn samfunnsberedskap⁵.

Norsk Friluftsliv støtter derfor forslaget om opprettelse av en nasjonalpark i Østmarka. Vi mener dette vil være den beste måten å sikre de natur- og friluftslivskvalitetene som finnes i området på lang sikt. Vi har imidlertid noen forutsetninger det er viktig å ta hensyn til:

- Østmarka er et svært viktig friluftslivsområde, og vi forutsetter at friluftsliv blir en sentral del av verneformålet, og at hensynet til friluftslivet, herunder det høstingsbaserte friluftslivet, gjenspeiles i verneforskriften.
- Større relativt urørte skogsområder er viktige opplevelseskvaliteter for friluftslivet, men dette er dessverre en mangelvare som følge av moderne skogbruk. Østmarka er sannsynligvis et av få gjenværende steder der det er mulig å ta vare på et slikt større skogsområde. Det bør derfor gjøres en aktiv innsats for å gjøre nasjonalparken så stor som mulig gjennom frivillig vern.
- Stier og gamle ferdselsårer er den viktigste infrastrukturen for friluftslivet. Det er derfor en forutsetning at vern ikke er til hinder for fortsatt vedlikehold og merking av disse.
- Oppkjøring av skiløyper er viktig for friluftslivet om vinteren. Det er derfor viktig at et vern ikke er et hinder for vedlikehold oppkjøring av eksisterende skiløyper.
- Det er etablert en rekke dammer i Østmarka for lang tid tilbake, som nå i stor grad har mistet sin opprinnelige funksjon. Mange av disse dammene har nå blitt en naturlig del av landskapet og er viktige for friluftslivet, blant annet som bade- og skøytedammer. Det er derfor viktig at vern ikke er til hinder for opprettholdelse av disse dammene. Det vil også være en landskapsestetisk utfordring å fjerne mange av disse dammene.
- Det foregår en rekke friluftslivsaktiviteter, både organiserte og ikke-organiserte, i Østmarka. Det er derfor viktig at det ikke legges unødvendige og ikke-begrunnede restriksjoner på friluftslivet. En nasjonalpark i Østmarka bør derfor ikke være til hinder for organiserte turer og orienteringsløp som ikke er til vesentlig skade naturverdiene. Forskning viser, at selv store orienteringsløp med mange hundre deltakere, fører til minimale skader på naturen. Verneforskriften må ta hensyn til dette og ikke legge unødvendige hindringer for slike aktiviteter.
- En god og effektiv redningstjeneste er viktig for friluftslivet. Det er viktig at et vern ikke legger unødvendige hindringer for nødvendige redningsøvelser i området.
- Eksisterende verneområder i Østmarka bør ikke få svekket vern på grunn av endring til nasjonalpark. Verneforskriften må tilpasses dette.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning

⁵ [NINA-kronikk: Byer trenger naturlige grønne tilfluktsrom](#)